

نشانه‌هایی از سرشماری و آمارگیری نفوس در «عهد عتیق» (تورات)

و مقایسه آن با «عهد جدید» (انجیل)

رضا کیانی^۱

چکیده

سرشماری از اساسی‌ترین داده‌های جمعیتی است که کاربرد فراوانی هم برای جمعیت‌شناسان و هم برای محققان و پژوهشگران سایر علوم اجتماعی داشته و از اعتبار و اهمیت بسیار برخوردار است. از این رو می‌توان آن را از مهمترین و کاربردی‌ترین مفاهیم جمعیت‌شناسی به حساب آورد. شواهد تاریخی نشان می‌دهد که سرشماری سابقه‌ای کهن و طولانی در جوامع انسانی دارد و آدمی از دیرباز به شمارش تعداد نفقات و ویژگی‌های جمعیتی - البته نه با تعریف امروزی آن - توجه نشان داده است. به طور نمونه می‌توان به سرشماری در کشورهای بابل (۲۸۰۰ ق.م)، چین (۳۰۰۰ ق.م) و مصر (۲۵۰۰ ق.م) اشاره نمود. نمونه قابل استناد و مهم دیگری که در آن به سرشماری اشاره شده است کتاب مقدس شامل عهد عتیق (تورات) و عهد جدید (انجیل) است که در تحقیق حاضر به بررسی مقایسه‌ای سرشماری‌های مورد اشاره^۲ این دو کتاب پرداخته می‌شود. در این پژوهش که در حوزه جمعیت‌شناسی دینی قرار دارد، پژوهشگر قصد دارد با ارائه مفهوم سرشماری در دو کتاب عهد عتیق و عهد جدید به بررسی مقایسه‌ای این گونه سرشماری‌ها بپردازد. روش مورد استفاده در این تحقیق، اسنادی (کتابخانه‌ای) است. یافته‌های این تحقیق نشانگر آن است که سرشماری در دو کتاب عهد عتیق و عهد جدید نمود فراوان داشته و ما در این دو کتاب با نمونه‌هایی از انجام سرشماری رو به رو هستیم.

واژگان کلیدی

جمعیت‌شناسی، سرشماری، آمارگیری، عهد عتیق (تورات)، عهد جدید (انجیل).

درآمد

امروزه سرشماری را روشی برای به دست آوردن اطلاعات جمعیتی در زمانی خاص می دانند. به دیگر سخن، «فرایند کل گردآوری، تنظیم، ارزیابی، تحلیل و انتشار اطلاعات و داده های جمعیتی، اقتصادی و اجتماعی مربوط به کلیه افراد یک کشور یا محدوده ای از یک کشور در یک زمان ویژه را سرشماری می نامند.» (شیخی، ۱۳۸۰، ص ۲۷)

از این نکته نباید غافل شد که در گذشته نیز شمارش تعداد نفرات مورد توجه بوده و سرشماری و آمارگیری هایی انجام گردیده است. در دو کتاب عهد عتیق و عهد جدید نیز به آن اشاره شده است. از آنجا که این دو کتاب نه تنها از نظر مذهبی حائز اهمیت بوده بلکه از منظر تاریخی نیز شایان توجه اند. در این مقاله به سرشماری های ذکر شده در هر دو این کتابها اشاره می شود:

الف) سرشماری و آمارگیری نفوس در عهد عتیق

عهد عتیق (تورات) از مهمترین و قدیمی ترین کتابهای آسمانی است که صرف نظر از ارزش دینی و معنوی، از لحاظ تاریخی نیز حایز اهمیت است. با وجود این، در این کتاب می توان به برخی از مقدمات کار جمعیت از جمله سرشماری و آمارگیری اشاره نمود. در عهد عتیق به سرشماری های مختلف اشاره شده و در مواردی نیز نتایج آن ذکر گردیده است که ذیلاً بدان اشاره می شود:

خروج عظیم و شمارش نفرات

اولین اشاره عهد عتیق به شمارش و تعداد نفرات، مربوط به خروج قوم اسرائیل از مصر به سمت سرزمین موعود^۱ است. بنی اسرائیل پس از آنکه

مدّت ۴۳۰ سال در مصر به سر برده بود، به رهبری موسی، به سمت سرزمین موعود رهسپار شد. به روایت عهد عتیق، در این زمان تعداد آنان قریب ششصد هزار نفر بوده است.

«در همان شب، بنی اسرائیل از رعمرسیس کوچ کرده، روانه سوکوت شدند. تعداد ایشان، به غیر از زنان و کودکان، قریب به ششصد هزار مرد بود که پیاده در حرکت بودند.» خروج، ۱۲: ۳۷

همانطور که از این آیه مشخص می‌شود، در تعداد نفرات خارج شده از مصر فقط مردان در نظر گرفته شده و زنان و کودکان محاسبه نشده‌اند. این خصوصیت را می‌توان در تمامی سرشماری‌ها و آمارگیری‌هایی که در عهد عتیق ذکر شده نیز مشاهده نمود.

نخستین سرشماری بزرگ قوم اسرائیل

چهارمین کتاب عهد عتیق که به سفراعدا^۲ مشهور است مهمترین بخشی است که در آن بارها به امر سرشماری و آمارگیری اشاره شده و از این حیث، حائز تأمل و اهمیت بیشتری است. سفراعدا به فراز و نشیب‌های قوم بنی اسرائیل در بیابان بین مصر و سرزمین موعود اشاره دارد. در این زمان، حوادث بسیاری بر بنی اسرائیل اتفاق افتاد. آیات آغازین این کتاب، به نخستین سرشماری انجام شده از قوم اسرائیل اختصاص دارد:

«در روز اول ماه دوم از سال دوم، بعد از بیرون

آمدن قوم اسرائیل از مصر، زمانی که در بیابان سینا

اردو زده بود، خداوند در خیمه عبادت به موسی

فرمود : تو و هارون به کمک رهبران هر قبیله ، قوم اسرائیل را بر حسب قبیله و خاندان سرشماری کنید و تمام مردان بیست ساله و بالاتر را که قادر به جنگیدن هستند، بشمارید» اعداد، ۱ : ۱ - ۳

ویژگی هایی که می توان برای این سرشماری ارائه کرد بدین شرح است:

- ۱- این سرشماری به فرمان خداوند انجام شد .
- ۲- زمانِ اولین سرشماری قوم اسرائیل در اولین روز ماه دوم از سال دوم خروج آنها از مصر بوده است.
- ۳- بر این اساس ، موسی به همراه برادرش هارون و کمک رهبران قبایل بنی اسرائیل عهده دار انجام این سرشماری شدند .
- ۴- این سرشماری به انگیزه شناسایی نیروی جنگی انجام شده است و از این رو، زنان و کودکان مورد شمارش واقع نشده و تنها مردان بیست ساله و بالاتر یعنی کسانی که توانایی جنگیدن داشته اند شمارش شده اند .
- ۵- سرشماری مورد نظر شامل مردان قبیله لای می شده است. این مطلب در آیات ۴۷ تا ۵۱ از کتاب اعداد آورده شده است:

« این سرشماری شامل مردان لای می شد ، چون خداوند به موسی فرموده بود : تمام قبیله لای را از خدمت نظام معاف کن و ایشان را در این سرشماری منظور نکن . زیرا وظیفه لای می ها انجام امور خیمه عبادت و جابجایی آن است . ایشان باید در جوار خیمه عبادت زندگی کنند . هنگام جابجایی خیمه عبادت ، لای می ها باید آن را جمع کنند و

دوباره آن را بر پا سازند . هر کس دیگری به آن دست بزند

کشته خواهد شد . « اعداد ، ۱ : ۴۷ - ۵۱

۶- در این سرشماری هر کس بر حسب خاندان و خانواده اش اسم نویسی و شمرده می شد.

۷- اعداد به دست آمده برای هر قبیله باید بر عَلم و نشان آن قبیله نوشته می شد. در این عَلم نام قبیله ، نام رهبر و تعداد افراد - جنگی - ذکر می گردید.

نتایج به دست آمده از نخستین سرشماری قوم بنی اسرائیل

پس از آنکه تمامی مردان بیست سال و بالاتر قوم بنی اسرائیل توسط

موسی ، هارون و رهبران قبیله ها مورد شمارش قرار گرفتند تعداد آنها ۶۰۳۵۰۰

نفر اعلام گردید، که تعداد هر قبیله بدین شرح بوده است.

نام قبیله	جمعیت
قبیله رئوبین	۴۶۵۰۰
قبیله شمعون	۵۹۳۰۰
قبیله جاد	۴۵۶۵۰
قبیله یهودا	۷۴۶۰۰
قبیله یساکار	۵۴۴۰۰
قبیله زبولون	۵۷۴۰۰
قبیله افرایم	۴۰۵۰۰
قبیله منسی	۳۲۲۰۰
قبیله بنیامین	۳۵۴۰۰
قبیله دان	۶۲۷۰۰
قبیله اشیر	۴۱۵۰۰
قبیله نفتالی	۵۳۴۰۰
جمع کل	۶۰۳۵۰۰

بر اساس نتایج به دست آمده از این سرشماری پرجمعیت ترین قبیله بنی اسرائیل قبیله یهودا با ۷۴۶۰۰ نفر جمعیت و کم جمعیت ترین قبیله منسی با ۲۲۲۰۰ نفر بوده است.

نکته مهم اینکه از آنجا که اعداد آخر هر قبیله به صفر منتهی می شود که این امر صحت و دقت سرشماری را تا حدودی با تردید مواجه می سازد. هرچندکه این تمایل به گرد شدن اعداد، حتی در سرشماری های امروز هم دیده می شود.^۴

سرشماری لاویان

همان گونه که پیش از این اشاره گردید، قبیله لاوی مسئول برپایی خیمه عبادت و انجام مراسم مذهبی بوده است. قبیله لاوی که توانسته بود در نوبت اول از سرشماری، خدمت نظام و پرداخت مالیات فرار کند، در نوبت دوم طبق دستور مورد سرشماری قرار می گیرد. خداوند در صحرای سینا به موسی امر می کند تا قبیله لاوی را نیز مورد سرشماری قرار دهد.

« قبیله لاوی را بر حسب طائفه و خاندان سرشماری

کن، پسران را از یک ماهه به بالا بشمار.»

اعداد، ۳: ۱۵ - ۱۶

از این فرمان، حضرت موسی تمامی پسران یک ماهه و بالاتر طایفه و خاندان های لاوی را مورد شمارش قرار داد.

نتایج سرشماری لایان

براساس نتایج به دست آمده از سرشماری قبیلهٔ لای تعداد پسران یک ماهه و بالاتر برابر با ۲۲۰۰۰ نفر بوده است.

سرشماری از طایفه های قبیلهٔ لای

خداوند در پیام های مختلف و جداگانه ای از موسی می خواهد تا طایفه های قبیلهٔ لای را به صورت مجزا شمارش کند. این سرشماری نیز به علت تقسیم وظایف مذهبی بین طایفه های قبیلهٔ لای در امور مذهبی بوده است. این سرشماری توسط حضرت موسی و برادرش هارون و رهبران بنی اسرائیل انجام پذیرفت.

۱ - شمارش بنی قهات

طایفه بنی قهات یکی از طایفه های قبیله لای بوده که در سمت جنوبی خیمهٔ عبادت ساکن بودند. پس از شمارش افراد یک ماهه و بالاتر کل قبیلهٔ لای خداوند به موسی و هارون فرمان داد تا از افراد طایفهٔ بنی قهات سرشماری کنند. این سرشماری شامل تمام مردان سی تا پنجاه سال که توانایی خدمت در خیمهٔ عبادت را دارند می شده است.

« پس وظیفهٔ مقدس پسران قهات ، حمل اشیاء خیمه

عبادت است. » اعداد ، ۴ : ۱۵

عهد عتیق تعداد مردان سی تا پنجاه سال بنی قهات را که در این سرشماری مورد شمارش واقع شده اند ۲۷۵۰ نفر ذکر می کند.

۲- سرشماری بنی جرشون

طایفه دیگری که به دستور خداوند توسط موسی سرشماری شد طایفه بنی جرشون از قبیله لاوی است.

در این سرشماری نیز تمام مردان سی تا پنجاه ساله که می توانند در خیمه عبادت خدمت کنند مورد شمارش قرار گرفتند.

براساس آیات عهد عتیق، هدف از این سرشماری مشخص نمودن وظایف و اختیارات طایفه بنی جرشون در ارتباط با خیمه عبادت ذکر شده است.

« حمل پرده های خیمه عبادت ، خود خیمه با پوشش

های آن ، پوشش پوست بز بالای آن، پرده در ورودی

خیمه، حمل پرده های دیوار حیاط و پرده در ورودی

حیاطی که در اطراف قربانگاه و خیمه عبادت است ، به

اضافه حمل طنابها و تمام لوازم دیگر. ایشان مسئول

حمل این اشیا هستند. هارون و پسران او ، این

وظایف را برای جرشونی ها تعیین خواهند نمود .»

اعداد ، ۴ : ۲۵ - ۲۷

براساس این شمارش تعداد مردان سی تا پنجاه سال قبیله جرشون که توانایی کار درخیمه عبادت را داشته اند ۲۶۳۰ نفر ذکر گردیده است .

۳- سرشماری طایفه مراری

سومین طایفه لاوی که مورد شمارش قرار گرفت طایفه مراری است.

خداوند دستور شمارش قبیله مراری را به موسی داد و امر کرد تا مردان سی

تا پنجاه ساله^۱ این طایفه شمارش شوند. وظایف این گروه نیز خدمت در خیمه^۲ عبادت بوده است.

« هنگام حمل و نقل خیمه^۳ عبادت، ایشان باید چوب بست خیمه، پشت بندها، ستون‌ها، پایه‌ها، ستون‌های اطراف حیاط با پایه‌ها، میخ‌ها، طنابها و هر چیز دیگری را که مربوط به استفاده و تعمیر آنها باشد، حمل کنند. » اعداد، ۴ : ۳۱ - ۳۲

تعداد مردان سی تا پنجاه سال این قبیله نیز ۳۲۰۰ نفر ذکر شده است.

نتیجه^۴ سرشماری از طایفه‌های قبیله^۵ لاوی

بر این اساس تمام مردان ۳۰ تا ۵۰ ساله قبیله^۶ لاوی مورد شمارش قرار گرفتند. کل جمعیت^۷ سی تا پنجاه سال قبیله لاوی که توانایی خدمت در خیمه عبادت و انجام امور مربوط به آن را داشت ۸۵۸۰ نفر بوده است.

نتایج سرشماری لاویان

جمعیت	نام طایفه
۲۷۵۰	طایفه بنی قهات
۲۶۳۰	طایفه بنی جرشون
۳۲۰۰	طایفه مراری
۸۵۸۰	جمع کل

دومین سرشماری بزرگ قوم اسرائیل

دومین سرشماری بزرگی که از تمامی بنی اسرائیل صورت گرفت مربوط به زمانی است که آن قوم در دشت موآب در کنار رود اردن اردو زده بود. پیش از این، قوم اسرائیل به نافرمانی از خدا روی آورده و زناکار و بت پرست شده بودند. بنابراین، خشم خدا بر علیه آنها افروخته گردید و بدکاران آن قوم را به سزای خود رساند. پس از این عذاب الهی خداوند به حضرت موسی و العازار (پسر هارون) دستور می دهد تا تمامی مردان اسرائیل را از بیست سال به بالا سرشماری کند. هدف از این سرشماری مشخص شدن نیروی جنگی هر قبیله و افراد باقی مانده بوده است.

« پس از آنکه بلا رفع شد، خداوند به موسی و

العازار فرمود: تمامی مردان اسرائیل را از بیست سال

به بالا سرشماری کنید.» اعداد، ۲۶: ۱-۲

پس از صدور فرمان خداوند، موسی و العازار موضوع را با رهبران قبایل در میان گذاردند و کار سرشماری آغاز گردید.

نتایج دومین سرشماری بزرگ قوم اسرائیل

موسی تمامی قبیله های بنی اسرائیل را مورد شمارش قرار داد که نتایج

آن بدین شرح است:

نام قبیله	جمعیت
قبیله روبین	۴۳۷۳۰
قبیله شمعون	۲۲۲۰۰
قبیله جاد	۴۰۵۰۰
قبیله یهودا	۷۶۵۰۰
قبیله یساکار	۶۴۳۰۰
قبیله زبولون	۶۰۵۰۰
قبیله افرایم	۳۲۵۰۰
قبیله منسی	۵۲۷۰۰
قبیله بنیامین	۴۵۶۰۰
قبیله دان	۶۴۴۰۰
قبیله اشیر	۵۳۴۰۰
قبیله نفتالی	۴۵۴۰۰

بر اساس دومین سرشماری، جمعیت مردان بیست سال و بالاتر بنی اسرائیل ۶۰۱۷۳۰ نفر بوده که بیشترین جمعیت از آن قبیله یهودا با ۷۶۵۰۰ نفر و کمترین جمعیت را قبیله شمعون با ۲۲۲۰۰ نفر دارا بوده اند. مقایسه ارقام دو

جدول نشان می دهد که قبیله شمعون با کاهش ۳۷۱۰۰ نفری در فاصله دو سرشماری تعداد زیادی از اعضا و قبیله خود را از دست داده است. همچنین ملاحظه می شود که ارقام جمعیتی قبیله نفتالی در شمارش دوم عیناً برای قبیله اشیر قید شده است. ۵۳۴۰۰ نفر برای هر دو قبیله. قبیله دیگری که با کاهش قابل ملاحظه روبرو بوده قبیله افرایم است که تعداد آنها از ۴۰۵۰۰ نفر به ۳۲۵۰۰ نفر تقلیل پیدا کرده است. در قبال این طوایف افزایش تعداد برخی از طوایف از جمله منسی ملاحظه می شود که تعداد آنها از ۳۲۲۰۰ نفر به ۵۲۷۰۰ نفر افزایش یافته است، مانند مورد قبایل نفتالی و اشیر احتمال جابجایی ارقام دو قبیله افرایم و منسی وجود دارد.

جمعیت شمارش شده باید فدیة بدهد

اگر چه دلیل اصلی انجام سرشماری هایی که در عهد عتیق بدان اشاره شده بیشتر شناسایی نیروی جنگی و نظامی و یا تقسیم وظایف مذهبی بوده، با این حال، شناسایی افرادی که می توانند فدیة بدهند نیز از دلایل اصلی سرشماری به حساب می آمده است. بر این اساس، افرادی که در سرشماری ها مورد شمارش قرار می گرفتند باید فدیة می دادند تا از بلاهایی که در کمین آنهاست در امان باشند.

« خداوند به موسی فرمود: هر موقع بنی اسرائیل را سرشماری می کنی هر کسی که شمرده می شود باید برای جان خود به من فدیة دهد تا هنگام

سرشماری بلایی بر قوم نازل نشود»

خروج، ۲۰: ۱۱-۱۲

میزان فدیة ای که هر کس ملزم به پرداخت آن بود برابر بود با نیم مثقال نقره. بدیهی است تمام افراد ۲۰ ساله و بالاتر که در سرشماری ها، مورد شمارش واقع می شدند ملزم به پرداخت این فدیة بودند.

« پرداخت این فدیة باعث می شود که من به یاد بنی

اسرائیل باشم و جان ایشان را حفظ کنم.»

خروج، ۲۰: ۱۶

مسئول جمع آوری فدیة در سرشماری ها حضرت موسی بود و او می بایست این مبلغ را صرف تعمیر و نگهداری خیمه عبادت نماید. این وضعیت نشان می دهد که احتمالاً جمع آوری مالیات برای تأمین هزینه های دفاعی یک دلیل دیگر انجام سرشماری بوده است.

شمارش دختران اسیر و دام ها جهت تقسیم غنایم جنگی

خداوند به حضرت موسی پیغام داد از قوم مدیانی به دلیل اینکه قوم اسرائیل را به بت پرستی و شرک کشانده اند انتقام بگیرد. این داستان در باب سی و یکم از کتاب اعداد ذکر شده است. پس از صدور فرمان خداوند، حضرت موسی نزد قوم خود رفته فرمان خدا را برای آنها بازگو کرد و مقرر داشت که از هر قبیله اسرائیل هزار نفر برای جنگ با مدیانی ها آماده شوند. بدین ترتیب، دوازده هزار نفر از مردان جنگی بنی اسرائیل به نبرد با مدیانی ها رفته، آنها را کشته و روستاها و قلعه های آنان را نیز آتش زدند. پس از پایان جنگ،

موسی با کمک العاذارِ کاهن و دیگر رهبران قبایل، از تمام غنایم جنگی که نصیبشان شده بود صورت برداری و شمارش کرد. اعداد به دست آمده از این شمارش بدین قرار است:

دختر باکره^۱ اسیر: ۳۲۰۰۰، گوسفند: ۶۷۵۰۰۰، گاو: ۷۲۰۰۰، الاغ: ۶۱۰۰۰
 موسی یک پانزدهم غنایم را به عنوان سهم خداوند به العاذارِ کاهن، اختصاص داد تا به عنوان هدیه^۲ مخصوص به خداوند تقدیم نماید. یک پنجاهم غنایم نیز به قبیله لوی که مسئول خیمه^۳ عبادت بود اختصاص یافت. همچنین نیمی از غنایم باقی مانده در اختیار سپاهیان قرار گرفت و نیم دیگر آن به بقیه^۴ قوم اسرائیل اختصاص یافت.

شمارش خارجیان و بیگانگان نزد بنی اسرائیل

شمارش دیگری که از آن در کتاب دوم تواریخ یاد شده مربوط به شمارش مردان بیگانه^۱ اسرائیل در زمان پادشاهی حضرت سلیمان است. در بخشی از آماده سازی نیروی انسانی جهت ساختن خانه^۲ خدا، سلیمان تصمیم گرفت مردان بیگانه ای که در اسرائیل زندگی نموده و غیر اسرائیلی هستند مورد شمارش قرار دهد. هدف از این شمارش، محول نمودن انجام کارهای مربوط به ساخت خانه به بیگانگان بوده است. بر این اساس بیگانگان و خارجیان اسرائیل مورد شمارش قرار گرفته که تعداد آنها ۱۵۳۶۰۰ نفر اعلام گردید. پس از پایان این شمارش سلیمان ۷۰۰۰۰ نفر را برای حمل بار، ۸۰۰۰۰ نفر را برای تراشیدن سنگ در کوهستان و ۳۶۰۰ نفر از آنان را به عنوان سر کارگر در کار ساختن

خانه خدا به کار گمارد. در این شمارش نیز با توجه به ختم شدن اعداد به صفر دقت و صحّت آن محل تأمل است.

فرمان پادشاه پارس و بازگشت یهودیان به اورشلیم

نمونه دیگری از عهد عتیق که در آن، شمارش افراد به چشم می خورد مربوط به سقوط سرزمین بابل و بازگشت اُسرای یهودی به اورشلیم است. بابل در سال ۵۳۹ ق. م به دست کوروش کبیر، پادشاه پارس سقوط کرد و کوروش به یهودیان اجازه داد به سرزمین خود بازگشته و در ساخت خانه خدا، دیگر یهودیان را یاری دهند. او همچنین هدایای بسیاری به آنها داد تا صرف ساختن خانه خدا گردد. رهبران این گروه عبارت بودند از: زروبابل، یهوشع، نحمیا، سرايا، رعیلایا، مردخای، بلشان، مسفار، بغوای، رحوم و بعنه. تعداد این اُسرا در کتاب عزرا ۴۲۳۶۰ نفر ذکر گردیده. علاوه بر این تعداد ۷۳۳۷ نفر غلام و کنیز به همراه ۲۰۰ نفر نوازنده همراه آنها به اورشلیم اعزام شدند.

تعداد حیواناتی که همراه آنها بوده بدین قرار بوده است:

۷۳۶ رأس اسب، ۲۴۵ رأس قاطر، ۴۳۵ رأس شتر و ۶۷۲۰ رأس الاغ.

اعداد و ارقام این شمارش هم در کتاب عزرا و هم در کتاب نحمیای عهد عتیق ذکر شده که اعداد و ارقام مندرج در آنها کم و بیش مشابه اند.

ب) سرشماری و آمارگیری از نفوس در عهد جدید

در عهد جدید، مراحل انجام سرشماری به چشم نمی خورد اما می توان به نمونه هایی توجه نمود که در آن به آمارگیری و یا شمارش نفقات اشاره شده است:

سرشماری به دستور اوگوستوس، امپراطور روم

مهمترین نمونه عهد جدید که در آن سخن از سرشماری به میان آمده، مربوط به پیش از تولد عیسی مسیح و در زمان امپراطوری اوگوستوس امپراطور بزرگ روم است. به فرمان امپراطور تمام مردم سرزمین های تحت حکومت وی باید سرشماری شوند. بر طبق قانون این سرشماری هر کس می بایست در زادگاه و شهر آباء و اجدادی اش مورد شمارش قرار می گرفت. « در قدیم برای سرشماری که به منظور وصول مالیات و برآورد نیروی جنگی اجرا می گردید، مقرر می شد که افراد به شهر خود باز گردند.» (هوشمند، ۱۳۷۵، ص ۱۲)

از این رو یوسف به همراه مریم مقدس که عیسی را در شکم داشت از شهر ناصره در اُستان جلیل به سمت زادگاه خود یعنی بیت لحم در اُستان یهودیه، شهری که زادگاه او و اجدادش بود، مهاجرت نمود، تا براساس حکم امپراطور در بیت لحم مورد شمارش قرار گیرد. در مورد چگونگی این سرشماری و خصوصیات جمعیتی در آن زمان و نتایج آن در عهد جدید مطلبی ذکر نگردیده است.

سایر شمارش‌ها

اگر چه در عهد جدید به غیر از سرشماری اوگوستوس به سرشماری دیگری اشاره نشده است اما در اناجیل اربعه می‌توان نمونه‌هایی از تعداد و شمارش نفوس را مشاهده کرد. به عنوان نمونه می‌توان به جماعتی که برای دیدن عیسی گرد می‌آمدند اشاره نمود.

در انجیل آمده است مردم زیادی برای شنیدن سخنان عیسی مسیح، در حوالی شهر گرد آمده و به سخنان او گوش می‌دادند. وقت غذا، عیسی و یاران نزدیکش متوجه شدند به غیر از پنج نان و دو ماهی چیز دیگری ندارند از این رو عیسی رو به آسمان کرد و از خدا خواست تا غذای آنها را برکت دهد. پس از این دعا، عیسی و یارانش، جماعتی که به گرد او حلقه زده بودند را سیر کرده و حتی اندکی غذا اضافه آمد. عهد جدید تعداد ایشان را پنج هزار نفر عنوان کرده است. لازم به ذکر است که در این شمارش، جمعیت زنان و کودکان مد نظر نبوده بلکه تنها جمعیت مردان حاضر، پنج هزار نفر عنوان شده است. همچنین در اناجیل متی و مرقس به غیر از سیر نمودن جمعیت پنج هزار نفری، به تقسیم هفت قرص نان و چند ماهی کوچک در بین جمعیت بالغ بر چهار هزار نفر اشاره شده است. در این تعداد نیز، جمعیت زنان و کودکان محاسبه نشده و فقط شمار مردانی که گرد عیسی جمع شده تا سخنان او را بشنوند، چهار هزار نفر ذکر گردیده است.^۶

نتیجه گیری

سرشماری از روش ها و ابزارهای مهم جمعیتی است که از طریق آن، شناخت آماری از ابعاد و خصایص یک جمعیت در زمانی خاص، ممکن می شود. با وجود این، سرشماری مفهومی است که سابقه ای کهن و طولانی در جوامع بشری دارد. از آن جمله، در کتابهای آسمانی عهد عتیق و عهد جدید که قدمت بسیار دارند، این مفهوم انعکاس یافته است. در این دو کتاب با سرشماریهایی که هر یک ویژگی و شرایط خاص خود را دارد مواجه هستیم. از آیات موجود در این دو کتاب چنین بر می آید که در عهد عتیق با موارد بیشتری از انجام سرشماری روبه رو بوده و به این مفهوم بیشتر توجه شده است. نکته ای که در این سرشماری ها مهم به نظر می رسد عدم محاسبه زنان و کودکان در شمارش افراد است. به عبارت دقیق تر، در این گونه سرشماری ها بیشتر شمارش جنس مذکر (مرد) مطرح بوده است. این امر شاید به خاطر اهمیت مردان نسبت به زنان و کودکان در امور مربوط به مالیات، جنگ یا امور مذهبی و دینی در آن زمانها بوده است. همینطور در برخی از این سرشماری ها عامل سن نیز در کنار جنس مطرح بوده و فقط مردانی که دارای سن خاصی بودند مورد شمارش قرار می گرفتند. با این همه، در آیات عهد عتیق از دو سرشماری بزرگ از تمامی قبیله های بنی اسرائیل سخن به میان آمده که نتایج آن نیز ذکر شده است. همچنین از قبیله لاوی و طایفه های این قبیله شمارشهایی انجام شده که نتایج آن آورده شد.

پانویس‌ها

- ۱) کنعان (فلسطین امروزی)
- ۲) پنج کتاب اول عهد عتیق به اسفار (جمع سفر) مشهور است.
- ۳) خیمه ای که بنی اسرائیل در زمان توقف خود بنا می نمود و در آنجا به انجام مراسم مذهبی می پرداخت. در این خیمه صندوق عهد که شامل لوح ده فرمان بود نگهداری می شد. پس از تصرف شهر اورشلیم، پادشاهان بنی اسرائیل خیمه عبادت را در آنجا بر پا نمودند. اما پس از چندی تصمیم گرفتند در مکانی که خیمه بر پا می گردید بنای باشکوهی بر پا نمایند. این بنا در زمان پادشاهی سلیمان انجام پذیرفت که به خانه عبادت و یا معبد سلیمان مشهور گردید.
- ۴) «نویسندگان کتاب مقدس انجام دقیق و همراه با جزئیات را غیر ضروری می دانستند و معمولاً حدسی از عدد کل را به صورت گرد بیان می کردند.» (محمدیان، ۱۳۸۱، ص ۸۵۴).
- ۵) شرکت یوسف و مریم در سرشماری از لحاظ دیگری نیز حائز اهمیت بسیار است چرا که پس از رسیدن به بیت لحم حضرت مریم در آخوری وضع حمل کرد. بنابراین، بر طبق پیش‌گویی‌ها، عیسی در بیت لحم دیده به جهان گشود.
- ۶) از این موارد به عنوان معجزه‌های حضرت عیسی یاد می‌کنند.

منابع

- ۱- ترجمه تفسیری کتاب مقدس شامل عهد عتیق و عهد جدید، (۱۹۹۵ م)، انجمن بین‌المللی کتاب مقدس، انگلستان
- ۲- خاچیکی، سارو، (۱۳۵۱)، کشف الآیات یا آیه یاب کتاب مقدس، انتشارات آفتاب عدالت، تهران.
- ۳- زنجانی، حبیب‌الله، (۱۳۶۸)، جمعیت و جمعیت‌شناسی (دایره‌المعارف لاروس)، مرکز نشر دانشگاهی، چاپ اول، تهران.
- ۴- شیخی، محمد تقی، (۱۳۸۰)، مبانی و مفاهیم جمعیت‌شناسی، شرکت سهامی انتشار، چاپ دوم، تهران.
- ۵- کیانی، رضا، (۱۳۸۶)، «مفاهیم جمعیت‌شناختی در متون دینی»، جلد اول، اصفهان: انتشارات کنکاش.
- ۶- کیانی، رضا، (۱۳۸۶)، «مفاهیم جمعیت‌شناختی در متون دینی»، جلد دوم، اصفهان: انتشارات کنکاش.
- ۷- محمدیان، بهرام و دیگران، (۱۳۸۱)، دایره‌المعارف کتاب مقدس، انتشارات روز نو، چاپ اول، تهران.

۸- مجتهد شبستری، محمد، (۱۳۷۷)، هرمنوتیک، کتاب و سنت، انتشارات طرح نو، چاپ سوم، تهران.

۹- هاکس، جیمز، (۱۳۸۲). قاموس کتاب مقدس، انتشارات اساطیر، چاپ دوم، تهران

۱۰- هوشمند، غلامرضا، (۱۳۷۵)، مروری بر تاریخچه سرشماری ها و آمارگیری های ایران و جهان،

انتشارات سازمان برنامه و بودجه استان تهران، چاپ اول، تهران .

11-Ellul, Jacques, (1973), The Meaning of the City, William B. Eerdmans Publishing Company, United States of America .

12-The NIV (New International Version Study Bible), (1985), Published by The Zondervan Corporation , United States of America .

